

Elöttem az utódom

A nagy érzésekhez nem feltétlenül szükséges teljes megértés" — mondta Anatole France. S ez jutott eszembe, nézve Zolnay Pál Anyatej című dokumentumfilmjében az orvosok és védőnők küzdelmét. A szavakkal küszködtek, szerették volna világosan, érthetően és hatásosan kifejezni, miként segíti szuverén személyiséggé, gazdag érzelemlágyú emberré válni a csecsemőket — a szoptatás. Nem tudjuk, vallották be, végül. Ime még egy, a természet máig felfedezetlen titkaiból.

A magam részéről nem bánám, ha az orvosok, bizony még egy ideig belegyugodna, hogy léteznek az élet kialakulása körül amolyan misztikus jelenségek, s nem adna precíz magyarázatot. Nem mintha túlföntül valószínű a misztériumokhoz. Alighanem ellenkezőleg, az egyszerűséghez, a megmondásokat nem igénylő természetes emberi reflexekhez inkább. Az lenne jó — esetünkben — ha eggyel kevesebb dilemmával terhelhetnénk magunkat: mindenféle tudományos okfejtés nélkül is, ösztönös természetességgel az ősi módon „juttatná” minden anyát a táplálékot a csecsemőjének.

Csak hogy a jámbor óhajoknak nem most van az idejük, úgy tetszik. Hajlunk arra, hogy a „nagy érzéseknek” is folyton az okait kutassuk, magyarázatokra leljünk. A személyiség mélységeibe ásunk, öröknek vélt titkokat fedünk fel magunk előtt, szenvedélyesen kutakodunk új és új ismeretekért. Valószínűleg azért is, mert hétköznapjainkban egyre kevesebb az ünnep, egyre gyérülnek az alkalmak, amikor ama bizonyos nagy érzésekkel találkozunk. Talán egyre fájóbb a hiányuk. Ha a miénk a „teljes megértésük”, reménykedünk, biztosítani tudjuk őket magunknak. Előállíthatjuk, valahogy, mesterségesen. S itt ama bűvös kör, melyről, a konkrét témáján túl, Zolnay filmje is szólt.

Meglehet, az Arany János-i igét (gondolta a fene!) olvassák a fejemre, akik látták e szigorú összefogottsággal szerkesztett (Gyarmati Klára) filmet: mit nem nézek ki belőle! Egyszerűen, okosan agítáló, szépen érvelő ismeretterjesztő műsor volt. Valóban. Az is. De, mint Zolnay dokumentumfilmjei általában, valamikor elindult a hatáskeltés titkos útjainak egyikén, egyszer csak többet, általánosabb tartalma-

kat üzent annál, mint amit témaválasztásából előre sejtettünk. Mert egyszerre csak az egyik legfontosabb dologunkra terelődött a figyelem.

Hogy miként lesz egy dokumentumfilmből okos és szép „művészfilm”, nem tudom. Valószínű, hogy a mesterségbeli fogásoknál nagyobb szerepe van ebben az alkotó embernek, sajátos személyiségének. Nem kell hozzá más, „csak” az önmagunkért, mindannyiunkért való felelősségérzet és önmagunk, mindannyiunk „tudása”. Valami olyan tudomány, ami velünk születik, csecsemőkorunkban még a sajátunk. Az a tartalma, hogy nem egyszerűen ismerjük egymást, hanem képesek vagyunk érzékelni, hogy legbelül mindannyiunk testmelegre, szívhangra, simogató együttérzésre vágyik. Zolnay Pál avatott tudosa a csecsemőkori elemi erejű, később szemérmesen rejtgetett, vagy erőszakosan elfojtott vágyainknak. Tán ezért, hogy az értekező próza stílusában való agitáció helyett inkább csöndesen elmond egy lírai költeményt, közreadja művészi dokumentumfilmjeit.

Sulyok Erzsébet

Egy komponista bemutatkozik

Amikor szombaton reggel a színházépítkezés ostromfalánál összefutottunk hangszert meg kottaállványokat fölcipelni a Bartókba, még nem gondoltam zongorát is tologatunk még, sőt, késő éjszaka a szerzői est ünnepeltjével pakoljuk össze a székeket, hogy ne legyenek útba a másnapi táncfoglalkozáson. Magad uram, bölcseztük még éjszaka is, hazamenet, alig titkoltan földobott hangulatban, mire jó okunk lehetett — az egész várakozáson messze föltől sikerült.

Mert tessék csak elképzelni, nyájas olvasó! Mire számíthat egy művészféle pedagógus vagy pedagógusféle művész, zenei polihisztor, aki régóta kacérkodik a komponálással, s idestova négy évtizedes, megszaktitva sokkal fölszaggatott szegedi

jelenlét örvén elég erősnek érzi magát. önálló szerzői estre — egy zimankós szombaton este, Szegeden? Pár növendékre, elvetemült szimpatizánra, mindenre elszánt közreműködőre, húsz-harminc emberre tehát, slusszpassz. Ezzel szemben támad olyan tumultus, hogy a Tisza koncertterme is kevés hozzá. Sokan az előcsarnokban állják végig, az ajtókat nem lehet becsukni. Jó Éte — mert róla van szó — látványos csatát nyert. Némiellég fellelőzősen azt is mondhatnám, újabb zene-szerzőt avatott személyében a város. A város, melynek közönsége ebbéli áldásait nem osztogatja bőkezűen, nem szokása. Pedig Jó Éte — in statu a Radnóti gimnázium kórusvezető énektanára — idevalósi régóta, még ha bohém kacskaringók-

kal szegélyezett életútja nem ritkán messzire is vezetete el. Makótól Debrecenig, Békéscsabától Szombat helyig, Szegeden át megát, oda és vissza. Régóta tudom róla, három-négy instrumentumot leszámítva minden hangszeren játszik, s már pusztán ezért idomos volt megpróbálkoznia a zene szerzésével is. Az elmúlt évtizedekben gyakorta homlokát csókolta a múzsa, de valahogy komponistaként még nem tudta igazán megmutatni kvalitásait. Persze hát, erre való a szerzői estek, s utólag sem mondhatok mást, jó hogy kipróbálta. Végére is csupáncsak összhangzattant és kontra-punktot sem akármilyen mesterektől tanult (Bárdos, Párkat, Vaszy, Szatmári Géza bácsi stb.). Összint, meleg sikeréből sokan osztottak. A koncerten fölépített a Családi Intézet Ki-mit-tud? nyertes híres Gyüdi-csapata, gyermekkórusa, a Radnóti gimnázium lánykara, eljött vezényelni és zongorázni Oberfrank Géza, énekelni Vajda Júlia, dirigálni dr. Mihálka György, zongorázni Somos Johanna és Gordon László, a szimfonikusoktól hegedülni Szöllösy József, klarinétozni Sándor János, gordonkázni Emresz Klára, ütözni Farkas András. Nem is rossz ugye? A Gyermekvilág programszvitre a Klarinét-gordonka szonáta hangzott el, majd Nagy László versére a Tűz. Polner Zoltán verseire pedig a Hiroshima (És öröklik bennünk a fény), valamint a Kodály Zoltán emlékére című kóruszvit Magam speciál ez utóbbi számot jó szívvél ajánlanám akár filharmóniai nyilvánosságra.

A forró hangulatú koncert után Jó Éte rokon-szenves szerénységgel fogadta a gratulációkat, a közreműködők pazar kis csapata soká együtt maradt még. Táviratokat bontottak, Gyüdiék Rossini-bravúrszámmal köszöntötték az ünnepeltet, akinek a Radnóti gimnázium szintén boldog igazgatója mindössze azt ígérhette, főlemeli a fizetését. Szombat lévén legalább másnapra, vasárnapra...

N. I.

Népesedési problémáinkról

A Szegedi Akadémiai Bizottság pályázata

A Magyar Tudományos Akadémia szegedi bizottsága pályázatot hirdet a népesedési problémák néhány (orvosi, biológiai, szociológiai, pszichológiai stb.) vonatkozásának témaköréből. Tudományos munkájával bárki részt vehet a pályázaton — egyénileg is és kollektívan is — ha azt eddig nem publikálta és máshová nem nyújtotta be. A tanulmányoknak az irodalomban közöltekhez és az eddigi gyakorlathoz képest új tu-

dományos eredményeket kell tartalmazniuk.

A pályázati dolgozatokat két — kötött, esetleg fűzött — példányban 1985. szeptember elsejéig kell benyújtani a Szegedi Akadémiai Bizottsághoz (6720 Szeged, Somogyi u. 7.). A pályamunkákat a SZAB által felkért bírálóbizottság értékeli, amely az alábbi pályadíjakról is dönt: első díj ötezer, második díj három, ezer, harmadik díj kétezer forint. Kiemelkedő tanulmányok esetében az első

díj tízezer forintig is terjedhet. Eredményhirdetése 1985. decemberében kerül sor.

További pályatételek is kifizetésre kerültek, amelyekről részletes felvilágosítást az érdeklődők a SZAB központjában (Szeged, Somogyi u. 7. I. emelet 101.), vagy a 12-586-os telefonon kaphatnak. Ez utóbbi pályamunkák benyújtási határideje 1984. szeptember 1. A dolgozatokat más célra értékelésük és az eredményhirdetés után lehet felhasználni.

A forradalom fénykörei

A forradalmakról pedig legelőször is azt kell tudni, hogy teljességgel jogosult eszközök, mindenféle diktatorikus, zsarnoki uralmat radikálisan megszüntető. A forradalomtól lehet álintellektuális nyavalygással félni („ah, a vér...”), és lehet megfelelő demagógiával elítélni, hülligánok, anarchisták és hasonló lázadósok minősíteni, miként olykor szokásos, immáron kétszáz esztendeje, ama rettenetesen gyönyörű revólúció óta.

E bizonyos revólúciókat Nagy Francia Forradalom a neve. A prototípus akár, ha úgy tetszik, a Szent Ösanya. Victor Hugo az emberiség leghatalmasabb tetének nevezte Krisztus felépése óta. S ha e fenséges lépést csak egyetlen rövidke történelmi pillanatra levezessük az öt minden jogal megillető történelmi piedesztálról — csak utóélet lehet olyan, ami néminemű alapot szolgáltathat forradalomellenes fontolva haladatoknak, és a népharagástól mindig rettegő széplelkeknek a kétkedésre és a lehangoló következtetésekre. Igaz, ok aztán éltek s élnek is ezekkel szépen, egészen napjainkig. Hiszen a jakobinus diktatúra, majd a Napóleon uralmához vezető „váltás”, vagyis az eszme maga, a föld porába és sarába merülten, „a forradalom felfalja saját gyermekeit”-elv öngazoló mechanizmusának is prototípusává lett. S noha szerintem ez utóbbi evidencia mellett legalább ennyire helytálló az a tapasztalat is, hogy a legtöbb igazi forradalmat sokkal inkább előbb leverik, mintsem gyermekeinek fölfalásába kezdhetné — a francia „grand revolution” varázsához Napóleon tündöklésének és bukásának fantasztikus története éppúgy hozzátartozik utóéletként, mint Marat, Danton és Robespierre alakja.

Hogy mindeme fejtegetéseknek mi köze a rádióhoz, arról — immáron sokadször — a rádióúság tehet. Bevallom, csakis és kizárólag a cím fogott meg először, minden további információ nélkül: A megkoronázott forradalom. (Péntek, Kossuth adó, 14 óra 2 perc.) Megkoronázni csak olyan szép jelenségeket kell és lehet, mint mondjuk egy gyönyörű, hosszú fekete hajú nő vagy maga „a” forradalom. Amiről pedig ez a dr. Timár László és dr. Tedschi Mária által írott és válogatott ötven perc (melleslegesen egy sorozat negyedik részeként) szól, az valójában a megkoronázott francia forradalom volt —

illetve az is, és még valamilyen egészen más is. Valami belőle kinövő, egyre táguló eszmesugárnyaláb, egészen sajátos hangnemben és hatással.

A forradalom eszményét olyannak képzelem, mint a régi alkímisták az örökké égő földi napot, az örök tudás egyik jelképét: világitó testnek, melynek fénykörei egyre messzebb és messzebb hatolnak el, az emberi haladás garantált országúti fényszóróként. E fényköröket mutatta föl kitűnően ez a műsor. Történelmi tényekre épülő, egyszerű narratív, egyszer dramatizált formában a napóleoni háborúk ama korai szakaszát tárgyalva, amikor a partra szállni készülő császári gárdától rettegett a magabiztos Anglia. A helyek egyébként kísértetiesen emlékeztethetett a 140 évvel későbbire, a fenyegető náci inváziót idéző hónapokra. Hallhattunk arról is, amikor 1800 karácsonyan merényletet követtek el a kis termetű korzikai ellen, s amiért a rendőrminiszter Fouché „csak úgy” kivégeztetett 130 ártatlan embert, szintén bizonyos kései, századunkbeli és jóval nagyobb arányú párhuzamokra asszociálva. S hogy a kör teljessé váljék: bizonyos szempontból egészen fantasztikus esztétikai értékre valló váltással (mert

ragyogó esszéistikus stílusban teljes társadalmi körképet is adva) fölillant a korabeli Magyarország is, ahol nincs magyar nyelvű színház, se folyóirat, se könyvkiadó, csak évszázados szellemtörténelmi különbségek a katolikus nyugati és a protestáns keleti országrészek között. De már ott van Kazinczy és ott van Kisfaludy, ugyan két, merőben eltérő nyelvi-esztétikai eszményt képviselve, de végső soron azonos célokkal és végezetül Kazinczy prófétikus mondatával: „közel az idő, hogy isténfiak lépjenek a pályára, s ragyogtatni fogják a magyar nevet... de miénk tán a dicsőség, hogy a talajt nekik előkészítettük.” S az isténfiak meg is jöttek: a magyar kultúra és társadalomtörténet olyan, máig páratlanul ragyogó korszaka kezdődött el, melynek folytonossága bámulatos, óriási! pedig a szó szoros értelmében egymás kezébe adták át az eszmei stafétabotot jó másfél száz esztendőn át, mindvégig dacolva a történelmi fátumokkal.

Francia forradalom, Napóleon, Kazinczy és magyar progresszió — lám, így függenek össze a dolgok. Ha egy nagy forradalmat így koronáz meg egy rádióműsor; neki is jár néhány ama fénykörök sugaraiból.

Domonkos László

Pályázati felhívás

A szőregi Virág-, Disznóvénny Afész jelölő bizottsága és a Fogyasztási Szövetkezetek Csongrád megyei Szövetsége pályázatot hirdet az

áfészelnöki tisztségre

a szövetkezet küldöttgyűlése elé, 5 évre szóló megválasztásra.

Az áfész a III. kategóriába tartozik, tevékenysége a működési területén a virág-disznóvénny termesztése, felvásárlása és értékesítése.

Feltételek: szakirányú középiskolai érettségi bizonyítvány, középfokú politikai végzettség, feddhetetlen előélet, 25–55 év közötti életkor.

A szövetkezeti mozgalmi tapasztalattal rendelkező pályázó előnyben részesül. A pályázatnak tartalmaznia kell: a pályázó jelenlegi munkahelyét, beosztását, jövedelmét, eddigi tevékenységének felsorolását — a részletes önéletrajzot.

A pályázatot bizalmasan kezeljük, melyet 1984. február 25-ig kérünk elküldeni: MESZÖV, Szeged, Deák Ferenc utca 22. (felvilágosítás ugyanott, a személyzeti osztályon).

Megkérdeztük...

van-e ár- és belvízveszély. Az ideai tél csapadékmennyiségéről pontos ismeretekkel nem rendelkező — pusztán a látványelményre hagyatkozó — közember könnyen hiheti: az elmúlt hetek erős havazása ár- vagy belvízzel — netán mindkettővel egyszerre — fenyeget.

Az ATIVIZIG-től kapott rövid tájékoztatás szerint azonban nincs ok aggodalomra, hiszen az ideai télen lehullott csapadék mennyisége igencsak átlagosnak tekinthető, s nem tér el jelentős mértékben a sokévi átlagtól. A víz mennyisége tehát nem okoz gondot, no, persze — annak ellenére, hogy nincs szükség belvízvédelmi készültségre — korántsem felhőtlen a kép. Tennivaló az érzékelt gondoskodott a természet. Az elmúlt hét hófúvásai ugyanis — sok más mellett — a vízügyi berendezéseket sem kímélték. A fúvások, fagyott hó-dugóként tömtek el a csatornákat, gátat szabva a víz akadálytalan folyásának. Szűkebb hazánkban,

Csanytelek, Makó térségében és a Szeged—Makó útvonalon gyakoriak ezek a csatornabetöltődések, amelyeknek eltávolítását természetesen megkezdték, bizva abban, hogy az enyhébb időjárás is besegít az eltömített csatornák szabaddá tételében.

Árvízveszély sincs, köszönhetően a folyók — immáron fél éve tartó — rendkívül alacsony vízállásának. A Tisza és Maros medencéi csaknem üresek, így hát a mostani hókészlet — hirtelen olvadás esetén is — csak arra lenne elegendő, hogy a folyómedreket a hullámtérig feltöltse. Árvíz persze bármikor és bármilyen váratlanul lehet. Nem kell hozzá más, mint rendkívül heves olvadás és egy intenzív csapadékciklon. Most azonban biztos állítható, mindezeknek valószínűsége nagyon kevés.

Bármennyire is furcsán hangzik: ennyi hó után is hiányzik a csapadék: s elkel a fohász az esőért.

— kk —